

HAVALENİN BİR ÖDEME ARACI OLMASI VE BUNUN TEMEL İLİŞKİ BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ*

-Bu konudaki Yargıtay içtihatları üzerine bir inceleme-

The Payment Instruction as a Payment Instrument and Its Evaluation in Terms of Basic Relationship

Arif KOCAMAN*

ÖZ

Özellikle Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin içtihatlarında benimsenen görüşe göre, havale bir ödeme aracıdır. Bir başka deyişle havalenin, mevcut bir borcun ödenmesi amacıyla yapıldığı yolunda yasal karine mevcuttur. Bu yasal karinenin tersini (havalenin borcun ödenmesinden başka bir amaçla yapıldığını) ileri süren havaleci, bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür. Kural olarak havale bir ödeme aracı olup, havale belgesinde paranın borç olarak gönderildiğinin belirtilmesi gereklidir. Aksi halde gönderilen havalenin bir borcun ödenmesi amacıyla gönderildiği karine olarak kabul edilmelidir. Borç ödeme belgesi olan havale nedeni ile alacaklı olduğunu davacı ispat etmelidir. Oysa soyut bir ispat karinesi yaratmak yerine, her somut olayda temel ilişkiyi ve TMK m. 6'daki genel ispat kuralını da dikkate almak suretiyle bir değerlendirme yapmak daha hakkaniyete uygun olacaktır. Böylece, havaleyi kullanılabilir (pratik) kılan havalenin "soyut" karakterinden vazgeçmek mümkün değil ise de, havalenin –poliçe ve çekten- farklı olarak bir tedavül senedi olmadığı, hatta dar anlamda kıymetli evrak da sayılmayacağı göz ardı edilmemiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Havale, Ödeme Aracı, Yasal Karine, Soyutluk.

* **Gönderi:** 07.05.2022 - **Kabul:** 17.06.2022 | **Received:** 07.05.2022 - **Accepted:** 17.06.2022.

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Ankara, Türkiye ✉ kocaman.arif@yahoo.com.

Atıf Şekli / Cite As: KOCAMAN, Arif (2022). Havalenin Bir Ödeme Aracı Olması ve Bunun Temel İlişki Bakımından Değerlendirilmesi. ÇÜHAD, (1), 111-128.

İntihal / Plagiarism: Bu makale bir intihal engelleme yazılımı aracılığıyla denetlenmiş ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. / This article has been checked via a plagiarism prevention software and reviewed by at least two referees.

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ABSTRACT

In particular, according to the opinion adopted in the judicial decisions of the 13th Civil Chamber of the Court of Cassation, payment instruction is a means of instrument of payment. In other words, there is a legal presumption that the payment instruction was made for the purpose of paying an existing debt. The remitter claiming the opposite of this legal presumption (the transfer was made for a purpose other than payment of the debt) is obliged to prove this claim. As a rule, remittance is a means of payment, and it must be stated in the remittance document that the money is sent as debt. Otherwise, it should be accepted as the presumption that the payment instruction sent is sent for the purpose of paying a debt. The plaintiff must prove that he is a creditor due to the payment instruction, which is a debt payment document. However, instead of creating an abstract presumption of proof, it would be more equitable to make an assessment by considering the basic relationship in concrete case and the general proof rule in the Turkish Civil Code Art. 6. Thus, although it is not possible to abandon the "abstract" character of the payment instruction, which makes the payment instruction usable (practical), it will not be overlooked that, unlike a bill of exchange and a check, it is not a bill of circulation, and cannot even be considered a commercial paper in the narrow sense.

Keywords: Payment Instruction, Instrument of Payment, Legal Presumption, Abstractness.

I. HAVALENİN BİR ÖDEME ARACI OLDUĞU VE MEVCUT BİR BORCUN ÖDENDİĞİNİ GÖSTERDİĞİ KARİNE OLARAK KABUL EDİLMEKTEDİR

Özellikle Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin içtihatlarında, havalenin bir ödeme aracı olduğu ve var olan borcun ödendiğini gösterdiği karine olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, havale edilen meblağın başka bir hukuki sebeple (örneğin ödünç amacıyla) gönderildiğini iddia eden havaleyi gönderen, bu karineyi çürütmek zorundadır. Bir başka deyişle, borç ödeme belgesi olan havale nedeni ile alacaklı olduğunu davacı ispat etmelidir.

En katı şekliyle 13. Hukuk Dairesi'nin kararlarında ifadesini bulan bu görüş, temel ilişkinin, ispat yükü bakımından göz ardı edilmesi (dikkate alınmaması) sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca bu durum, havalenin soyut niteliği bakımından da değerlendirme konusu yapılacaktır.

Aşağıda önce Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin ve 11. Hukuk Dairesi'nin içtihatları aktarılacak, daha sonra bu içtihatlar temel ilişki (sebeup işleme) bakımından ve havalenin soyut niteliği de dikkate alınarak değerlendirilecektir.

A. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin yerleşik içtihadı: Havale bir ödeme aracıdır; bunun aksini (havalenin ödünç amacıyla gönderildiğini) iddia eden davacı (havaleyi gönderen), iddiasını ispatlamakla yükümlüdür.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin içtihatlarında;

“Havale' ödeme vasıtası olup, var olan borcun ödendiğini gösterir. Bu karinenin aksini havaleyi gönderen şahsın ispat etmesi gerekir. Ayrıca davalının, davacının mevcut borcuna karşılık bu paranın gönderildiğine dair savunması da gerekçeli inkar (vasıflı ikrar) niteliğindedir. Tüm bu sebeplerle ispat yükü davacı üzerinde olup, miktar itibariyle davacının iddiasını yazılı deliller ile kanıtlanması gerekir”

denilmek suretiyle, havale edilen meblağın “ödünç” sebebine dayalı olarak gönderildiğini ispat yükünün davacı tarafta olduğu kabul edilmektedir².

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 25.11.2019 T. ve 2017/710 E., 2019/11468 K. sayılı kararında,

“Eldeki dava, ödünç verme sözleşmesinden kaynaklanan itirazın iptali ve icra inkar tazminatı davasıdır. Havale dekontunda gönderilen paranın ne için gönderildiğinin yazılı olduğu durumda, söz konusu dekontun ödünç ilişkisini kanıtlamaya yeterli olmamakla birlikte yazılı delil başlangıcı olarak kabulü gerektiği, bundan dolayı davacı tarafından gönderilen banka ödeme dekontunun HMK 202. Maddesi gereğince yazılı delil başlangıcı olarak kabul edildiği, davacı tarafın bildirmiş olduğu tanığın beyanına itibar edilerek mahkemece, davanın kabulüne karar verilmiştir. Davacının davasına dayanak yaptığı banka makbuzu, dava dışı ...'ya ait olan hesaba yapılan havaleyi göstermektedir. Havale üzerinde bu paranın borç olarak verildiğine dair açıkça bir ifade yoktur. Yani, borç olarak gönderildiği iddia edilen para, davalının hesabına değil, davadışı 3. bir şahsın hesabına gönderilmiştir. Hal böyle olunca, somut olayda davacının dayandığı belge yalnız başına borç verildiğini ispata yeterli değildir. Zira kural olarak havale bir ödeme aracı olup, havale belgesinde paranın borç olarak gönderildiğinin belirtilmesi gereklidir. Aksi halde gönderilen havalenin bir borcun

¹ Havale kavramı için bkz. KOCAMAN, A. (2001). Türk Borçlar Hukukunda Havale, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara; KOCAMAN, A. (2020). Türk Borçlar Hukukunda Havale (2. b). Seçkin Yayıncılık. Ankara.

² Y. 13. HD, T. 12.5.2020, E. 2018/3348, K. 2020/3786; Y. 13. HD, T. 13.2.2020, E. 2019/342, K. 2020/2100; Y. 13. HD, T. 25.11.2019, E. 2017/710, K. 2019/11468.

ödenmesi amacıyla gönderildiği karine olarak kabul edilmelidir. Borç ödeme belgesi olan havale nedeni ile alacaklı olduğunu davacı ispat etmelidir. Zira havalenin yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmesi mümkün olmayıp, bu uyuşmazlıkta miktar itibari ile tanık dinlenilemez. Öyle ise davacı davasını kanıtlayamamıştır. Hal böyle olunca, mahkemece ispat edilemeyen davanın reddine karar verilmesi gerekirken, davanın kabulüne dair verilen karar usul ve yasaya aykırı olup, bozma sebebidir.”

denilmek suretiyle, bu görüş en katı şekliyle ifade edilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10.10.2012 T. ve 2012/264 E., 2012/700 K. sayılı kararında da Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin yerleşik içtihadına uygun şekilde, havalenin bir ödeme vasıtası olup, karine olarak var olan bir borcun ödendiğini gösterdiği görüşü benimsenmiştir. Şöyle ki:

“...818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 457 ve ardından gelen maddelerinde düzenlenmiş olan havale, hukuksal nitelikçe (tıpkı onun özel biçimlerinden biri niteliğindeki çek gibi), bir ödeme vasıtasıdır. Eş söyleyişle, havalenin, mevcut bir borcun ödenmesi amacıyla yapıldığı yolunda yasal karine mevcuttur. Bu yasal karinenin tersini (havalenin borcun ödenmesinden başka bir amaçla yapıldığını) ileri süren havaleci (muhil), bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür. (Havale kavramı hakkında geniş bilgi için bkz: Prof. Dr. Arif. B. Kocaman. Türk Borçlar Hukukunda Havale, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 2001; Hukuk Genel Kurulu'nun 12.3.2003 gün ve E:2003/3-118, K:2003/158 sayılı ilamı)...”.

B. Anayasa Mahkemesi'nin 21.09.2017 tarih ve 2014/19936 başvuru no.lu kararı gereğince, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin ispat yükünün davacıda olduğu yönündeki içtihadının zayıflatılması (ispat yükünün davalıda olması hali)

Yargıtay 13. HD'nin 30.4.2019 T. ve 2017/9623 E., 2019/5500 K. sayılı ilamına konu olan olayda ise, konunun Anayasa Mahkemesi'ne taşınması üzerine, Anayasa Mahkemesi'nin 21.09.2017 tarih, 2014/19936 başvuru numaralı kararı nedeniyle yeniden yapılan yargılama sonucunda, Daire'nin 06.03.2014 T. ve 2014/2727 E., 2014/6084 K. sayılı karar düzeltme talebinin reddine ilişkin ilamının ortadan kaldırılmasına, davacının karar düzeltme talebinin kabulüyle Daire'nin 01.11.2013 T. ve 2013/23813 E., 2013/26790 K. sayılı ilamının kaldırılmasına ve hükmün bozulmasına karar verilmiştir.

Davacı, davalıya banka havalesi ile 13.092,00 TL borç para verdiğini, banka dekontunda bu hususta açıklama olduğunu, davalının borcunu ödememesi üzerine hakkında icra takibi

bulduğunu, ancak itiraz üzerine takibin durduğunu ileri sürerek itirazın iptaline, takibin devamına ve %40 icra inkâr tazminatına karar verilmesini istemiştir. Mahkemece, davanın kabulüne, itirazın iptaline karar verilmiş; hüküm, davanın taraflarınca temyiz edilmiştir. Davacının temyiz başvurusu, davanın ödünç akdine ilişkin alacağın tahsili istemine ilişkin olduğu, ispat yükünün davacıda olduğunu, davacının iddiasını yasal delillerle kanıtlayamadığı, davada miktar itibarıyla tanık dinlenemeyeceğini, ancak davacının yemin deliline de dayandığını, Mahkemece davacının yemin yöneltme hakkı olduğu hatırlatılarak hasıl olacak sonuca göre bir karar varılması gerekirken eksik inceleme sonucu yazılı şekilde hüküm kurulmasının usul ve yasaya aykırı olduğu belirtilerek, hükmün bozulmasına karar verilmiştir. Bozma ilamına karşı davacının karar düzeltme talebi de reddedilmiştir. Mahkemece, bozma ilamına uyularak davanın reddine karar verilmiş, hükmün temyizi üzerine Daire hükmü onanmış, karar düzeltme isteminin de reddine karar verilmiştir.

Bunun üzerine davacı;

“Yargıtay’ın önceki kararlarına aykırı değerlendirme yapması nedeniyle davasının reddedildiğini, somut olayda aynı nitelikteki davalarda ispat yükünün davalı tarafta olması gerektiği yönünde Yargıtay 13. Hukuk Dairesi’nin yerleşik içtihatları olduğunu, ancak Yargıtay’ın bu içtihatlardan hangi gerekçe ile döndüğünü belirtmediğini, davadan sonraki tarihte de önceki içtihatlarına uyumlu karar vermeye devam ettiğini, kişiye özel karar verilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, böylece Anayasa’nın 10. ve 36. Maddesindeki haklarının ihlal edildiğini”

iddia ederek bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi’nin kararında;

“Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, havale dekontlarında yer alan şerhe göre ispat yükümlülüğünün havaleyi alan davalıda olduğuna dair ilk derece mahkemelerinin kararlarını istikrarlı biçimde onanmış veya aksi yöndeki ilk derecesi kararlarını bozmuştur. Bu nedenle hukuki belirsizlik ilkesi ışığında, başvurucu açısından banka dekontunda yazılı şerhin niteliği ve davada ispat yükümlülüğünün davalıda olması gerektiği olgusu dikkate alınarak değerlendirme yapılması ve yargısal sürecin bu şekilde tamamlanması yönünde makul bir güvenin oluştuğunun kabulü gerekir. Bu açıdan Dairenin somut davadaki farklı değerlendirmesi öngörülebilir değildir”

denilmek suretiyle, başvurucunun Anayasa’nın 36. Maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi üzerine, Dairece, **Anayasa**

Mahkemesi'nin 21.09.2017 tarih ve 2014/19936 başvuru no.lu kararı gereğince hak ihlali yapılan hususlarda yeniden inceleme yapılarak, Dairenin 06.03.2014 T. ve 2014/2727 E., 2014/6084 K. sayılı ilamı ile verilen karar düzeltme isteğinin reddine ilişkin kararının ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Kararında, ispat yükünün davalıda olduğu yolunda yukarıdaki saptamalara karşın, Yargıtay 13. Hukuk Dairesi Kararında;

*“Davacı, davalıya banka havalesi yoluyla ödünç para verdiğini ileri sürerek alacağını tahsili için başlatılan icra takibine karşı davalı tarafça öne sürülen haksız itirazın iptali amacıyla eldeki davayı açmıştır. Davalı ise gönderilen paranın kendi alacağına karşılık gönderildiğini savunarak akdi ilişkiyi inkar etmiştir. Davalının bu savunması gerekçeli inkar niteliğindedir. Bu durumda ispat yükü davalıya değil, **davacıya düşer**. Ne var ki davacının dayandığı para yatırma dekontlarında ‘... tarafından borç yatırılan/yatan’ açıklamaları yazılıdır. Bu yazılar davacının karz iddiasını doğrulamaktadır. Hal böyle olunca mahkemece bu havaleler için davanın kabulüne karar verilmelidir”*

demek suretiyle, **ıçtihadını yumuşatmış; fakat “ispat yükünün davacıda olduğu” görüşünden, Anayasa Mahkemesi kararının aksine vazgeçmemiştir** (Y. 13. HD, T. 30.4.2019, E. 2017/9623, K. 2019/5500, Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

Oysa Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin, Anayasa Mahkemesi kararından sonra, ispat yükü bakımından davacı aleyhine yaratılan karineden vazgeçip, her somut olayda durumu değerlendirme yönüne gitmesi gerekirdi.

C. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin kararlarındaki değerlendirme: Davacının, ispat yükü bakımından temel ilişkinin dikkate alınması ve ispat yükünün davalı tarafa geçmesi

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 25.5.2021 T. ve 2020/6122 E., 2021/4409 K. sayılı kararında, taraflar arasındaki temel ilişki dikkate alınmak suretiyle, davacının parayı ödünç olarak havale ettiği yönündeki ispat yükünü yerine getirdiği kabul edilmiştir. Şöyle ki:

“Mahkemece dosya kapsamına göre, davacının, davalı şirkete parayı ödünç olarak havale ettiği yönündeki ispat yükünü yerine getirdiği, artık havale edilen paranın ödünç olarak değil de başka bir ilişki nedeniyle gönderildiği yönündeki ispat yükünün davalı tarafa geçtiği, davalıya söz konusu ispat yükünü yerine getirmesi için ilave

delilleri olup olmadığı hususunun sorulduğu, davalı tarafça dava ile ilgili tüm delillerin bildirildiğinin beyan edildiği, davalının ispat yükünü yerine getiremediği...

yolundaki gerekçe ile itirazın kısmen iptali ile takibin devamına karar veren yerel mahkeme kararını isabetli bulmuştur.

II. YARGITAY İÇTİHATLARINDA SAVUNULAN KATI GÖRÜŞÜN, KARŞI TARAFIN BAĞLANTILI BİLEŞİK İKRARININ BÖLÜNECEĞİ VE BÖLÜNEN KISIM YÖNÜNDEN İSPATIN GEREKMEYECEĞİ YOLUNDAKİ GÖRÜŞLE AŞILMAYA ÇALIŞILMASI

Burada, “bağlantılı bileşik ikrar” kavramına değinilmesi gerekmektedir.

Bileşik ikrar, doktrinde ve uygulamada kabul edilen görüşe göre, bağlantılı ve bağlantısız biçimde ikiye ayrılmaktadır. Eğer ikrara eklenen vakıa ile ikrar edilen vakıa arasında doğal bir bağlantı varsa, bağımsız değilse, “bağlantılı bileşik ikrar” vardır. Buna karşılık, ikrar edenin ikrar ettiği vakıa ile ikrarına eklediği vakıa arasında doğal bir bağlantı yoksa “bağlantısız bileşik ikrar”dan söz edilir³.

İkrarın bölünmesi, ikrar edilen vakıanın ispat edilmiş sayılıp (vakıaya dayanan tarafın ispat yükünden kurtulup), ikrara eklenen vakıanın, ikrarda bulunan karşı tarafça ispat edilmesi gerektiğini ifade eder. Basit ikrarda karşı taraf, iddia edilen vakıayı aynen kabul ettiği ve ikrara bir ekleme yapmadığı için, basit ikrarın bölünmesi söz konusu olmaz. Buna karşılık vasıflı ve bileşik ikrarda iddia edilen vakıa aynen kabul edilmeyip bunun hukuki niteliği ve sonucu değiştirildiğinden, karşı tarafın ikrar edilen kısım hakkında ispat yükünden kurtulması kabul edilecek midir? Vasıflı ikrarın bölünmeyeceği uygulama ve doktrinde kabul edilmektedir. Buna karşılık, bağlantılı bileşik ikrarın bölünüp bölünmeyeceği tartışmalıdır. **Pekcanitez/Atalay/Özekes, bağlantılı bileşik ikrarın da kural olarak bölünebileceği görüşündedir.** Şöyle ki: “Çünkü çekişmeli olmaktan çıkmış olan vakıaların ispatına gerek yoktur. Eski Ticaret Kanunumuzdaki hüküm yürürlükten kalktığına ve bugünkü pozitif hukukumuzda bu yönde bir hüküm bulunmadığına göre, artık eski kanundaki hükümden etkilenmek söz konusu olmamalıdır. Yine, ikrar edenin dürüstçe gerçeği söylemesi halinde ikrarın bölünemeyeceğini ileri sürmek doğru olmaz; çünkü doğruyu söyleme taraflar için bir ödevdir. Bu ödevin yerine getirilmiş olması, tarafa bir ayrıcalık tanınması sonucunu doğurmamalıdır. Örneğin, davacının 30.000 lira alacaklı olduğunu ileri sürmesi üzerine davalı

³ PEKCANITEZ, H./ATALAY, O./ÖZEKES, M. (2011). Medeni Usul Hukuku (12. b.). Ankara, s. 429-430.

'bu parayı aldım, ama ödedim' derse, artık davacının parayı verdiği çekişmeli olmaktan çıkmıştır. Bu ikrardan sonra hala davalıya bu paranın verildiğine ilişkin iddianın ispat edilmesi anlamsızdır. Davalı bu parayı aldığını ikrar ettiğine göre, ödediğini artık kendisi ispat etmelidir. Bu davalının ikrarının bir kısmının benimsenmesi, diğer kısmının görmezlikten gelinmesi sonucunu da doğurmaz. Çünkü, taraflar arasında bu paranın ödendiği artık açıkça ikrar edilmiş ve tartışmalı olmaktan çıkmış olduğuna göre, sıra bu paranın davalı tarafça ödendiğinin ispatına gelmiştir"⁴.

Yargıtay içtihatları da "bağlantılı bileşik ikrar"ın bölüneceği ve ikrar edilen kısım bakımından ispatın gerekmediği yönündedir (Y. 3. HD, T. 16.06.1997, E. 5488, K. 5934 sayılı karar: YKD 1998/2, s. 200)⁵.

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi'nin 15.5.2019 T. ve 2016/13656 E., 2019/3004 K. sayılı kararında;

"... Bileşik (mürekkep) ikrarda ise, bir tarafın ileri sürdüğü vakıa karşı tarafça bütünüyle kabul edilmekle; eş söyleyişle, vakianın doğru olduğu ve bildirilen vasıfta bulunduğu kabul edilmekle birlikte, ikrara öyle bir vakıa eklenir ki, eklenen bu vakıa, ya ikrar edilen vakianın hukuksal sonuçlarının doğmasını engeller ya da onu hükümsüz kılar. Bileşik ikrar, ikrara konu olan vakıa ile, ona eklenen vakıa arasında bir bağlantı bulunup bulunmamasına göre, bağlantılı bileşik ikrar ve bağlantısız bileşik ikrar olarak ikiye ayrılır.

Bağlantılı bileşik ikrarda bulunan taraf, diğer tarafın ileri sürdüğü vakıayı ikrar eder, fakat ikrarına bu vakıadan çıkan hukuki sonucu hükümden düşüren ve bu vakianın doğumu ile ilgili bulunmayan başka bir vakıa ileri sürer. Bu durumda ikrarın bölünebileceği, dolayısıyla ispat yükünün davalıya düşeceği kabul edilmektedir.

Somut olaya gelince; her ne kadar resmi akitte yazan satış bedeli 61.500-TL ise de davalı cevap dilekçesinde ve aşamadaki beyanlarında satış bedelinin 116.000-TL olduğunu ve bu bedeli ödediğini belirtmiştir. Bu durumda, davalının satış bedelini ödediği yönündeki savunmasını yasal delillerle ispatlaması gerekir. Dosya kapsamından; ispat yükünü üzerine alan davalının savunmasını yasal delillerle ispatlayamadığı açıktır.

⁴ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 431-432.

⁵ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s. 431, dn. 6.

Hal böyle olunca, davalının kabulünde olan 116.000-TL'den resmi akitte yazan 61.500-TL'nin mahsubu ile kalan bedele hükmedilmesi gerekirken yanılığılı değerlendirme ile yazılı şekilde karar verilmesi doğru değildir” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

denilmek suretiyle, yerel mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Yine Yargıtay 22. Hukuk Dairesi'nin 28.2.2019 T. ve 2017/19927 E., 2019/4487 K. sayılı kararında;

“...Bileşik (mürekkep) ikrarda ise, bir tarafın ileri sürdüğü vakia karşı tarafça bütünüyle kabul edilmekle; eş söyleyişle, vakianın doğru olduğu ve bildirilen vasıfta bulunduğu kabul edilmekle birlikte, ikrara öyle bir vakia eklenir ki, eklenen bu vakia, ya ikrar edilen vakianın hukuksal sonuçlarının doğmasını engeller ya da onu hükümsüz kılar. Bileşik ikrar, ikrara konu olan vakia ile, ona eklenen vakia arasında bir bağlantı bulunup bulunmamasına göre, bağlantılı bileşik ikrar ve bağlantısız bileşik ikrar olarak ikiye ayrılır.

Bağlantılı bileşik ikrarda bulunan taraf, diğer tarafın ileri sürdüğü vakıayı ikrar eder, fakat ikrarına bu vakıadan çıkan hukuki sonucu hükümden düşüren ve bu vakianın doğumu ile ilgili bulunmayan başka bir vakia ileri sürer. Bu durumda ikrarın bölünebileceği, dolayısıyla ispat yükünün davalıya düşeceği kabul edilmektedir.

... Davalı taraf davacıya piyasanın çok altında defalarca mal sattığını, davacının satın almış olduğu malların ücretlerini de kredi kartı ile peşin olarak ödediğini, aldığı bu malları da davacının kendi nam ve hesabına piyasaya sattığını savunduğuna göre, paraları aldığını ikrar ettiğinden ve somut olayda göz önünde bulundurulduğunda bu ikrarın (bağlantılı bileşik ikrar) bölünebileceğinin kabulüyle ispat yükü artık davalı işverene geçmiş olup davalının kredi kartı ile peşin ödeme karşılığı davacıya mal sattığı yönündeki bağlantılı bileşik ikrar niteliğinde bulunan savunmasını yasal delillerle ispatlaması gerekir. Dosya kapsamından; ispat yükünü üzerine alan davalının savunmasını yasal delillerle ispatlayamadığı gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanılığılı değerlendirmeye dayalı olarak ispat yükünü davacıya yükleyerek karar verilmesi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

denilmek suretiyle yerel mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 21.5.2018 T. ve 2016/11904 E., 2018/3734 K. sayılı kararında;

*“...Dava, taşıma sözleşmesinden kaynaklanan navlun alacağı için başlatılan icra takibine itirazın iptali istemine dair olup, mahkemece, ispat yükü davacıya yüklenerek yazılı şekilde davacının davaya konu alacağın ödenmediğini ispat edemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Ancak, davalı vekili, cevap dilekçesinde, davaya konu navlun alacağının banka aracılığıyla davacıya ödendiğini ve ödemelere dair makbuzların mevcut olduğunu savunmuş, yargılama aşamasında ise ödemelerin davacının yükü teslim eden şoförlerine elden yapıldığını belirtmiştir. **Buna göre, davalı, taraflar arasındaki taşıma sözleşmesini kabul etmiş ve davaya konu alacağı ödendiğini savunarak ispat yükünü üzerine almıştır. Doktrinde davalının bu savunmasına “bağlantılı bileşik ikrar” denilmektedir. Bağlantılı bileşik ikrarda bulunan taraf, diğer tarafın ileri sürdüğü vaktayı ikrar eder, fakat ikrarına bu vakiadan çıkan hukuki sonucu hükümden düşüren ve bu vakianın doğumu ile ilgili bulunmayan başka bir vaktı ileri sürer. Bu durumda ikrarın bölünebileceği, dolayısıyla ispat yükünün davalıya düşeceği kabul edilmektedir. Bu itibarla, mahkemece, davalının taşıma sözleşmesini kabul ettiği ve davaya konu alacağın davacıya ödendiğini savunduğu, bu sebeple davacıya ödeme yapıldığına dair ispat yükünü üzerine aldığı, ancak dosya kapsamında davalının bu savunmasını ispatlayamadığı gözetilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yanılığın değerlendirilmeye dayalı olarak ispat yükünü davacıya yükleyerek karar verilmesi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir”** (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası)*

denilmek suretiyle, bağlantılı ikrar halinde ikrarın bölünebileceği, ispat yükünün davalıya geçtiği açıkça ifade edilmiştir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 2.5.2016 T. ve 2016/8509 E., 2016/11940 K. sayılı kararında;

*“...Mahkemece; davacının iddiasını ispat için 20.8.2002 tarihli adi yazılı belgeye dayandığı, bu belgede davalının imzası bulunduğu ve içeriği ikrar edildiğinden davanın kabulünü talep ettiği, davalının ise gönderilen parayı, davacıya gerek çek verilerek, gerek taşınmaz alınarak, gerekse davacı adına şirket kurularak ödendiğini savunduğu, **davalının savunmasının bağlantılı bileşik ikrar mahiyetinde olup,***

davalının gönderilen parayı ve belgedeki imzayı kabul ederek, bunun farklı bir amaç için gönderildiğini ve davacıya çeşitli yollarla ödendiğini savunduğu, ispat yükünün, parayı aldığını ve imzayı kabul eden davalı tarafta olduğu, ancak davanın davanın başından son celseye kadar herhangi bir delil sunmadığı gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiş; hükmün, davalı tarafından temyiz edilmesi üzerine yapılan temyiz incelemesi sonucu Dairemizin 2014/41844 Esas, 2015/32161 Sayılı bozma ilamı ile davalı yararına bozulmasına karar verilmiş, bu karara karşı davacı tarafça karar düzeltme talebinde bulunulmuştur.

Davacı, eldeki dava ile, davalının kendisinden 347.300 Euro borç aldığını ileri sürerek, imzası davalı tarafından inkar edilmeyen “20.8.2002'de ... Tekidi” başlıklı adi yazılı belgeye dayanmıştır. Davalı ise, davacı ile aralarında herhangi bir ticari ilişki bulunmadığını, davacının eşi Z. tarafından gönderilen paraların davacıya gerek çek verilerek, gerek taşınmaz alınarak, gerekse davacı adına şirket kurularak ödendiğini savunduğuna göre, **davalının bağlantılı bileşik ikrar niteliğinde bulunan savunmasını yasal delillerle ispatlaması gerekir. Dosya kapsamından; ispat yükünü üzerine alan davalının savunmasını yasal delillerle ispatlayamadığı anlaşılmaktadır.** Kaldı ki, Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2015/471 Esas, 2015/992 Karar sayılı dava dosyasının davacısının ..., davalısının, dava konusunun davacı ... tarafından davalı şirkete malzeme bedeli olarak havale yolu ile gönderilen 445.605,00 Euro'nun tahsili davası olduğu, mahkemece 15.7.2015 tarihinde davanın kabulüne karar verildiği, karar gerekçesinde ise, iş bu dava dosyası ile davaya konu uyuşmazlığın bir ilgisinin olmadığı kanaatine varıldığı, adı geçen dava dosyasının temyiz edilmesi üzerine 19. Hukuk Dairesi Başkanlığı'nda bulunduğu anlaşılmaktadır.

Davaların birleştirilmesi ve ayrılmasına dair hükümler, 6100 Sayılı HMK.nun 166. vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, amacı usul ekonomisine hizmet etmek ve aynı konuda çelişkili kararlar verilmesini önlemektir. 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde görülen ve karara çıkan dava dosyasının temyiz incelemesi için 19. Hukuk Dairesi Başkanlığı'nda bulunduğu, doğrudan iş bu davanın sonucunu etkiler nitelikte de olmadığı anlaşılmaktadır. Mahkemece, parayı aldığını ve imzayı kabul ederek, ispat yükünü üzerine alan davalının savunmasını yasal delillerle ispatlayamadığı gerekçesi ile davanın kabulüne karar verilmiştir. Ne var ki Dairemizin 5.11.2015 tarih, 2014/41844 Esas, 2015/32161 Karar sayılı ilamında delillerin değerlendirilmesinde düşülen yanlış sonuca, uyuşmazlığın çözümünün ancak bu iki dosyanın birleştirilerek

delillerin değerlendirilmesi neticesinde sağlanabileceği gerekçesi ile hükmün zuhulen bozulmasına karar verilmiş olduğu, davacının yargılamanın uzamasına sebep olabilecek bu ilamın düzeltilmesini istemekte hukuki yararının bulunduğu anlaşılacakla bozma ilamının kaldırılarak hükmün onanmasına karar vermek gerekmiştir” (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

denilmek suretiyle, davalının bağlantılı ikrar niteliğinde olan savunmasını yasal delillerle ispatlaması gerektiği, davalının bu suretle ispat yükünü üzerine aldığı açıkça ifade edilmiştir.

Yukarıdaki içtihatlar konu olan olaylardan da anlaşılacağı üzere; **bağlantılı bileşik ikrarda bulunan taraf, diğer tarafın ileri sürdüğü vakıyı ikrar eder, fakat ikrarına bu vakıyadan çıkan hukuki sonucu hükümden düşüren veya bu vakıyanın doğumu ile ilgili bulunmayan başka bir vakıya ileri sürer.** Bu durumda **ikrarın bölünebileceği, dolayısıyla ispat yükünün davalıya düşeceği** kabul edilmektedir. Davalı taraf, davacı tarafın ileri sürdüğü vakıyı ikrar etmiş, fakat ikrarında bu vakıyanın doğumu ile ilgili bulunmayan başka bir vakıya ileri sürmüştür. Davacının ileri sürdüğü bu yeni vakıya ile ispat yükü yer değiştirmiştir.

III. KARİNENİN, TEMEL İLİŞKİ VE HAVALENİN SOYUTLUĞU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yargıtay’ın (özellikle 13. Hukuk Dairesi’nin) havale konusundaki yerleşik içtihadı havalenin bir ödeme aracı olduğu ve aksini iddia edenin bu karineyi çürütmesi gerektiği yolunda olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesi’nin 21.09.2017 tarih ve 2014/19936 başvuru no.lu kararından sonra ispat yükü bakımından taraflar arasındaki temel ilişkinin dikkate alınması gerektiği, her durumda mutlak olarak bu karinenin geçerli olamayacağı sonucu çıkmaktadır.

Burada, havalenin “soyut” karakteri bakımından konunun değerlendirilmesi yapılacaktır.

Havale ödeyicisinin icra edeceği edanın, temel ilişkiye bağlı kılınmış olması, yani “sebebi gösterilmiş havale” (*titulierte Anweisung*) mümkün müdür? **İsviçre’de öğreti ve içtihat**⁶, bu soruya olumlu cevap vermektedir.

⁶ Bkz. BECKER, H. (1934). Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band VI, Obligationenrecht, II. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, Art. 184-551. Bern, Art.466 Nr.6; OSER-SCHÖNENBERGER, W. (1945). Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd.V, Obligationenrecht, 3. Teil, Art.419-529, 2. Aufl., Zürich, Art. 466 Nr.32; GAUTSCHI, G. (1962). Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Band VI, Das Obligationenrecht, 2. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhältnisse, 6. Teilband, Besondere Auftrags- und

Gerçekten, **Oser-Schönenberger**, bu konuda şöyle demektedir: “Şart ve diğer kayıtlar caiz (mümkün) olduğu için, havale ödeyicisinin icra edeceği eda hatta herhangi bir yönde temel ilişkiye, örneğin ‘karşılık’ veya ‘değer (bedel) ilişkisinin varlığına bağlı kılınabilir. Havalenin zorunlu olarak ‘soyut’ olması gerekmez., aksine ‘temel’ teşkil eden ilişkiye (satış, ödünç vs.) bağlı kılınabilir ve bu durumda ‘sebebi gösterilmiş havale’den (tituliert Anweisung) söz edilir. Böyle durumlarda daima sadece ‘tahsil için temsil yetkisi’ni(Inkassovollmacht) kabul etmek isteyen von Tuhr’un (JherJB. 48, s.11 vd.) aksine; benzer şekilde, ‘mutlak soyutluğu ‘(absolute Abstraktheit) ‘tahsil için temsil yetkisi’ karşısında ‘havale’nin ‘ayırıcı’ özelliği (karakteristiği) olarak talep eden (arayan) Oertmann (Vor & 783 vd.) ve Mayer (s.66); bununla beraber, yuk Nr.17’nin sonunda söylenenler göz önüne alınmalıdır. Yasa, **asla havalede ‘sebebin (causa) yazılmasını (gösterilmesini) yasaklamamıştır** ve ‘satış borcu’nun itfası için ... bir havaleyi (BGE 43 II 657/6) reddetmek için hiçbir sebep bulunmamaktadır. **Havale, -poliçe ve çekten farklı olarak- bir ‘tedavül senedi’ değildir (kein Zirkulationspapier), hatta (dar anlamda) bir ‘kıymetli evrak’ da sayılmaz; aksine, sadece ‘sözlü’ bir işlemdir. Bu şekilde: Becker, Nr.8...’⁷.**

Becker de benzer bir yaklaşım içindedir: “Bir ‘şart’ caiz (mümkün) olduğu için, hatta havalenin bir ‘temel’ edimin hukuki sebebine, yani örneğin havaleci karşısında havale edilen borcun ‘varlığı’na bağlı kılınması mümkün olmak gerekir (BGE 21 1147). Tereddüt halinde, havalecinin belli bir ‘alacağı’ndan veya ‘inşaat kredisi’nden ödeme için havalede böyle bir ‘şart’ı kabul etmek gerekir”⁸.

Buna karşılık **v. Tuhr** (*JherJb 48, s.1 vd.*); -Oser-Schönenberger’in belirttiği gibi- havale ödeyicisinin icra edeceği edanın ‘ikinci derecede (yan) kayıtlar’a bağlı kılınması konusuna temkinli yaklaşmaktadır. V. Tuhr’a göre, “Bu meyanda, havalede borçlanılmış olan edanın gösterilmesini düşünmemek gerekir; aksine havalenin ‘soyut’ karakteriyle bağdaşabilir ‘ikinci derece (yan) kayıtlar’ı, örneğin ‘1 Şubat’ta ödeyiniz’ veya ‘ikinci derecede (tali) olarak gösterilmiş malın teslimi karşılığında’ şeklindeki vade ve şartlar düşünülebilir. Bu şekildeki ‘kayıtlar’, havalenin ‘karakteri’ni değiştirmez ve onunla, bir taraftan ‘tahsil için temsil yetkisi’,

Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlung, Art.425-491, 2. Aufl., Bern, Art.466 Nr.7 c; KOLLER (1996). Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht I, Art.1-529 OR. Honsell, H/Vogt, N.P./Wiegand, W. (Hrsg.). 2. Neubearbeitete Aufl., unter Einbezug von PrHG, KKG und PRG. Basel, Art.466 Nr.8; BGE 17 493; 20 990; 21 1149; 26 II 683; 43 II 675/6; 73 II 47; 92 II 338.

⁷ OSER-SCHÖNENBERGER, Art. 466 Nr. 32.

⁸ BECKER, Art.466 Nr. 8.

diğer taraftan ‘temlik ihbarı’ arasında var olan farkın kaybolmasına (ortadan kalkmasına) yol açmaz”⁹.

Oser-Schönenberger, v. Tuhr’un bu tutumunun, havalenin ‘soyutluğu’nu, “havale” (“borç dolayısıyla havale”) ile “tahsil için temsil yetkisi” arasındaki basilica “ayırt edici” kriter olarak görmesinden kaynaklandığını ileri sürmekte ve “havalenin zorunlu olarak soyut olması gerekmez” demek suretiyle bu engeli aşmaya çabalamaktadır. Gerçekten Oser-Schönenberger, -yollamada bulunduğu Art.466 Nr.17’de- “ayırt edici” kriter ancak ‘biçimde’ bulunursa ve beyanın 2Sebebe bağlı’ olarak ifadesinde (temel İlişkiye dayanma) sdaima bir ‘temsil’in, ‘soyut’ olarak formüle edilmesinde ise bir ‘havale’ nin varlığı kabul edilecek olursa (bu şekilde: v.Tuhr, JherJb.48, s.10 vd.) arızı bir ‘dış’ faktöre çok büyük önem verilmiş olur. ...”¹⁰.

Bununla beraber Oser-Schönenberger, -Art.466 Nr.17’nin son cümlesinde- “ ‘sebebe bağlı’ bir ifade, yani karşılık ilişkisine dayanma, daima ‘tahsil için temsil yetkisi’ için kuvvetli bir emare oluşturur” demek suretiyle, yine de ‘soyutluk’ kriterinin taşıdığı önemi kabul etmek zorunda kalmıştır.

Nitekim **Becker** de havalenin şarta bağlanmasının caiz olduğunu kabul etmekle birlikte, temel ilişkideki “hukuki sebep” ile havalenin “soyut” karakteri arasındaki *sınırı* belirgin olarak ortaya koymaktadır: “ ...Temel edimlerin ekonomik bir ‘hukuki sebebi’ olması gerekmesine karşın, havale kural olarak ‘soyut’ bir işlemdir; yani havale ödeyicisinin havale alıcısına olan edasının geçerliliği, ‘değer (bedel) ilişkisi’ndeki veya ‘karşılık ilişkisi’ndeki ‘hukuki sebep’in geçerliliğine bağlı değildir. Değişik amaçlara hizmet edebilen havalenin, hukuki işlem hayatında kullanılabilir bir araç olması zorunluluktur: Havale, havale alıcısı bakımından muhtemelen tamamen bilinmeyen ‘karşılık ilişkisi’ne bağlı olsaydı, onun için kıymeti az olurdu ve hatta muhtemelen bir bilgisi olmadığı itiraz ve defiler havale ödeyicisine karşı ileri sürülebilseydi, o havaleye güvenemezdi. Art. 468 (m.557) gereğince ‘kabul’ beyanının özel hukuki etkisi de havalenin ‘soyut’ karakterinden doğmaktadır¹¹. Bu nedenle **Gautschi**’nin iddia ettiği, “bir havalenin havaleci ile havale alıcısı arasındaki ‘değer (bedel) ilişkisi’ nin geçerli olması, yani batıl ya da irade fesadı ile sakat olmaması ‘şartı’na bağlı olarak verilebileceği”¹² görüşüne katılmak mümkün değildir.

⁹ von TUHR, A. (1904). Zur Lehre von der Anweisung, JherJb.48, s. 14.

¹⁰ OSER-SCHÖNENBERGER, Art. 466 Nr. 17.

¹¹ BECKER, Art. 466 Nr. 12.

¹² GAUTSCHI, Art.466 Nr. 7c.

Bununla beraber, esasen “değer (bedel) ilişkisi”ni araştırmak durumunda olmayan havale ödeyicisinin böyle bir havaletiyi “kabul” etmesi ender rastlanacak bir durum olduğu için¹³, asıl sorun havalenin “karşılık ilişkisi”nin varlığına (geçerliliğine) bağlı kılındığı hallerde söz konusu olacaktır. *Zaten gerçek anlamda “sebebi gösterilmiş havale (titulierte Anweisung), “karşılık ilişkisi”ne bağlılık olarak anlaşılmaktadır*¹⁴.

Becker; *havalenin, havaleci karşısındaki havale edilen borcun varlığına bağlı kılınmasını mümkün (caiz) görmektedir. Federal Mahkeme de*; havalenin ‘soyut bir para meblağına değil, aksine geniş anlamda havale ödeyicisinin havaleci karşısındaki bir ‘borcuna’ veya bir ‘takas bakiyesine’ ilişkin olduğu zaman, böyle bir “sebebe”ye bağlılığın, hatta zımnî olarak kararlaştırılmış olduğunu kabul etmektedir¹⁵. Ancak, bizzat **Koller**’in (Honsell/Vogt/Wiegand) itiraf etmek zorunda kaldığı¹⁶ gibi, *böyle bir “geniş” yorum, havaleyi kullanılabilir (pratik) kılan¹⁷ “soyut” karakterini (ve buna bağlı olarak, temel ilişkideki itiraz ve def’ilerin hariç bırakılmasını) bertaraf edilme tehdidiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Çünkü havaleyi “kabul” etmiş olan havale ödeyicisi, -esasen havaleci ile arasındaki “temel ilişki”yi (“karşılık ilişkisi”ni) ilgilendiren- böyle bir “şart”ı, “havalenin içeriği”nden doğan bir savunma olarak havale alıcısına karşı ileri sürebilecektir (Art. 468-I/m.557-I). Bu durumun, özellikle havalenin havale alıcısı menfaatine (özellikle “değer (bedel) ilişkisi”nde havalecinin bir borcunun tediyesi için) verildiği durumlarda, havale alıcısı için yaratacağı elverişsiz durum ortadadır.*

Görüldüğü gibi, *havaleyi kullanılabilir (pratik) kılan havalenin “soyut” karakterinden vazgeçmek mümkün değil ise de havalenin –poliçe ve çekten- farklı olarak bir tedavül senedi olmadığı, hatta dar anlamda kıymetli evrak da sayılmayacağı göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, havalenin bir ödeme aracı olduğundan hareketle ispat hukuku açısından davalı lehine bir karine (yasal karine) yaratarak, bunun aksini (örneğin havalenin ödünç sebebiyle yapıldığını) iddia eden davacının (havaleyi gönderenin) bunu kanıtlaması gerektiğini kabul etmek yerine, her somut olayda temel ilişkiyi dikkate alarak ispat yükünü TMK m.6’daki genel ispat kuralını da dikkate almak suretiyle belirlemenin uygun olacağı sonucuna varılmaktadır. Kaldı ki özellikle “borç dolayısıyla havale”de (Anweisung auf Schuld) havalenin sebebe (temel*

¹³ Bizzat GAUTSCHI (Art. 466 Nr. 7c), bunu kabul etmektedir.

¹⁴ Bu şekilde: KLANG/WOLFF, zu & 1402 ABGB Nr. 5 (bkz. GAUTSCHI, Art.466 Nr.7c).

¹⁵ BGE 92 II, 338 vd.; 43 II, 675 vd. (bkz. KOLLER, Art.466 Nr.8).

¹⁶ KOLLER, Art. 468 Nr. 8.

¹⁷ Bkz. von BÜREN, B. (1972). Schweizerisches obligationenrecht, Besonderer Teil (Art. 184-551), Zürich, s. 315.

ilişkiye)/"karşılık ilişkisi"ne bağlı olarak da verilebileceği (titulierte Anweisung) İsviçre öğretisinde ve Federal Mahkeme Kararlarında kabul edilmektedir.

SONUÇ

1-) *Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin içtihadına göre (bu görüş yukarıda zikredilen Hukuk Genel Kurulu Kararında da ifadesini bulmuştur); havale, hukuksal nitelikçe (tıpkı onun özel biçimlerinden biri niteliğindeki çek gibi), bir ödeme vasıtasıdır. Bir başka deyişle, havalenin, mevcut bir borcun ödenmesi amacıyla yapıldığı yolunda yasal karine mevcuttur. Bu yasal karinenin tersini (havalenin borcun ödenmesinden başka bir amaçla yapıldığını) ileri süren havaleci (muhil), bu iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür. Bu durumda, davacı, davaya konu paraların borç olarak gönderildiği yolundaki iddiasını kanıtlamakla yükümlüdür. Kural olarak havale bir ödeme aracı olup, havale belgesinde paranın borç olarak gönderildiğinin belirtilmesi gereklidir. Aksi halde gönderilen havalenin bir borcun ödenmesi amacıyla gönderildiği karine olarak kabul edilmelidir. Borç ödeme belgesi olan havale nedeni ile alacaklı olduğunu davacı ispat etmelidir. Zira havalenin yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilmesi mümkün olmayıp, bu uyuşmazlıkta miktar itibari ile tanık dinlenilemez. Bu durumda, davacının iddiasını kanıtlayamadığı sonucuna varmak gerekir.*

2-) *Anayasa Mahkemesi'nin 21.09.2017 tarih ve 2014/19936 başvuru no.lu kararı gereğince, "...hukuki belirsizlik ilkesi ışığında, başvuru açısından banka dekontunda yazılı şerhin niteliği ve davada ispat yükümlülüğünün davalıda olması gerektiği olgusu dikkate alınarak değerlendirme yapılması ve yargısal sürecin bu şekilde tamamlanması yönünde makul bir güvenin oluştuğunun kabulü gerekir. Bu açıdan Dairenin somut davadaki farklı değerlendirmesi öngörülebilir değildir..."* denilmek suretiyle, ispat yükünün davalıda olduğu yolundaki tespitlerde bulunulmuşsa da, *Yargıtay 13. Hukuk Dairesince, "ispat yükü davalıya değil, davacıya düşer. Ne var ki davacının dayandığı para yatırma dekontlarında '... tarafından borç yatırılan/yatan' açıklamaları yazılıdır. Bu yazılar davacının karz iddiasını doğrulamaktadır. Hal böyle olunca mahkemece bu havaleler için davanın kabulüne karar verilmelidir"* denilmek suretiyle, davacının haklılığı kabul edilmiş olsa da, ispat yükünün davacıda olduğu görüşünden (ispat yükü bakımından davalı lehine karineden) vazgeçilmemiştir.

3-) Özellikle davacının iddiasını ispatlamak için yemin deliline dayandığı ve karşı tarafa yemin yönelttiği durumlarda, *Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin içtihatlarında ispat yükünün*

davacıda olduğu yolundaki katı görüş, karşı tarafın bağlantılı bileşik ikrarının bölüneceği ve bölünen kısım yönünden ispatın gerekmeyeceği yolundaki görüşle aşılmaya çalışılmıştır.

4-) Bu durumda; *soyut bir ispat karinesi yaratmak yerine, her somut olayda temel ilişkiyi ve TMK m.6'daki genel ispat kuralını da dikkate almak suretiyle bir değerlendirme yapmak daha hakkaniyete uygun olacaktır. Böylece, havaleyi kullanılabilir (pratik) kılan havalenin "soyut" karakterinden vazgeçmek mümkün değil ise de, havalenin –poliçe ve çekten-farklı olarak bir tedavül senedi olmadığı, hatta dar anlamda kıymetli evrak da sayılmayacağı göz ardı edilmemiş olacaktır.*

KAYNAKÇA

- BECKER, H. (1934). Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Band VI, Obligationenrecht, II. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhaeltnisse, Art. 184-551. Bern.
- GAUTSCHI, G. (1962). Berner Kommentar, Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Band VI, Das Obligationenrecht, 2. Abteilung, Die einzelnen Vertragsverhaeltnisse, 6. Teilband, Besondere Auftrags- und Geschaeftsführungsverhaeltnissesowie Hinterlung, Art.425-491, 2. Aufl., Bern.
- HONSELL, H./VOGT, N.P./ WIEGAND, W. (1996). Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Obligationenrecht I, Art.1-529 OR, 2. Neubearbeitete Aufl., unter Einbezug von PrHG, KKG und PRG, Basel.
- KOCAMAN, A. (2001). Türk Borçlar Hukukunda Havale, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara.
- KOCAMAN, A. (2020). Türk Borçlar Hukukunda Havale (2. b.). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- PEKCANITEZ, H./ATALAY, O./ÖZEKES, M. (2011). Medeni Usul Hukuku (12. b.). Ankara.
- OSER-SCHÖNENBERGER, W. (1945). Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Bd.V, Obligationenrecht, 3. Teil, Art.419-529, 2. Aufl. Zürich.
- von BÜREN, B. (1972). Schweizerisches obligationenrecht, Besonderer Teil (Art. 184-551), Zürich.
- von TUHR, A. (1904). Zur Lehre von der Anweisung, JherJb.48, s. 1-62.